

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2015/103
Karar Sayısı : 2015/113
Karar Tarihi : 23.12.2015
R.G. Tarih-Sayı : Tebliğ edildi.

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesinin onbirinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan ".iyiniyet iddiasında bulunamazlar." ibaresinin, "üçüncü kişiler" yönünden Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin, Bakanlar Kurulu'nun 11.4.1994 tarihli ve 94/5456 sayılı kararı ile kaldırılması ve yönetiminin Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın aynı tarihli yazısı ile geçici olarak Türkiye İş Bankası AŞ.'ye devri sonrasında, Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası AŞ.'nin hâkim ortağı konumunda olan şirket ile Türkiye İş Bankası arasında imzalanan sözleşmenin muvazaalı olduğundan bahisle hükümsüzlüğünün tespiti ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun alacağını tahsil için açmış olduğu davada, davalı tarafından ileri sürülen Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulan Mahkeme, itiraz konusu kuralın iptali için başvurmuştur.

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralı içeren 134. maddesi şöyledir:

"Fonun alacaklarının tahsiline ilişkin diğer yetkiler

Madde 134- Fon, alacağının tahsili bakımından yarar görmesi hâlinde ve Fona borçlu olup olmadıklarına bakılmaksızın, Fon bankalarının;

- a) Yönetim ve denetimine sahip olduğu iştiraklerinin,
- b) Hâkim ortağı olan tüzel kişilerin,
- c) Gerçek ve tüzel kişi hâkim ortaklarının hâkim ortak olduğu şirketlerin,
- d) Yukarıda sayılan kişiler adına hareket eden veya onlar hesabına kendi adına para, mal veya hak edinen şirketlerin ortaklarının,

Bu maddede belirtilen şirketlerde sahip oldukları hisselerinin tamamına ve/veya bir kısmına ilişkin temettü hariç ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetim ve denetimini devralmaya ve şirket ana sözleşmesinde belirlenen yönetim, müdürler ve denetim kurulu üyelerinin sayılarıyla bağlı kalmaksızın ve imtiyazlı hisselerle dayanılarak atanıp

atanmadıklarına bakılmaksızın görevden almak ve/veya üye sayısını artırmak ve/veya eksiltmek suretiyle bu kurullara üye atamaya yetkilidir.

..

Bu Kanununun 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hükmü uyarınca faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankalar ile tasfiyeye tâbi tutulan veya tasfiye işlemi başlatılan bankaların, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen gerçek ve tüzel kişiler ile gerçek kişilerin kan ve kayın hısımlarının edindikleri ve/veya bu suretle üçüncü kişilere edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacakların banka kaynağı kullanılmak suretiyle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilir. Bu gerçek kişiler ile tüzel kişiler tarafından edinilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında bu madde hükümlerini uygulamaya Fon yetkilidir. Bu suretle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar üzerinde ilk kredinin ve/veya banka kaynağının kullanıldığı tarihten sonra üçüncü kişilere yapılan satış, devir ve temlik, sınırlı aynî hak tesisleri gibi işlemler ile üçüncü kişiler lehine tesis edilen aynî ve şahsi her türlü hak Fona karşı hüküm ifade etmez. Bu hukuki işlemlere taraf olan, küllî ve cüz'î halefleri dâhil tüm şahısların, yukarıda belirtilen işlemlerin gerçekleşmesinden sonra edindikleri ve/veya edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

*Yukarıda belirtilen işlemlere taraf olan üçüncü kişiler bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden sonraki işlemler nedeniyle, bu maddenin birinci fıkrasında sayılan kişiler ise bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden önceki ve/veya sonraki işlemler nedeniyle **iyiniyet iddiasında bulunamazlar**. Bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden önce satış, kira, devir ve temlik gibi işlemler ile aynî ve şahsi hak tesisine ilişkin işlemlere taraf olan üçüncü kişiler iyiniyetli olduklarını kanıtlamak zorundadırlar."*

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri gereğince yapılan ilk inceleme toplantısında, başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ömer DURAN tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu, itiraz konusu kanun hükmü okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesinin onbirinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan ".iyiniyet iddiasında bulunamazlar." ibaresinin "üçüncü kişiler" yönünden, Anayasa'ya aykırılığını ileri sürerek iptalini istemiştir.

4. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesinin onbirinci fıkrasında, "*Yukarıda belirtilen işlemlere taraf olan üçüncü kişiler bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden sonraki işlemler nedeniyle, bu maddenin birinci fıkrasında sayılan kişiler ise bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden önceki ve/veya sonraki işlemler nedeniyle iyiniyet iddiasında bulunamazlar. Bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya yönetim ve denetiminin Fona devrinden önce satış, kira, devir ve temlik gibi işlemler ile aynî ve şahsi hak tesisine ilişkin işlemlere taraf olan üçüncü kişiler iyiniyetli olduklarını kanıtlamak zorundadırlar.*" denilmektedir.

5. Anılan fıkrada "*Yukarıda belirtilen işlemlere taraf olan üçüncü kişiler*"in iyiniyet iddialarına ilişkin bir düzenleme getirildiğinden, itiraz konusu kuralın tek başına değil söz konusu işlemlere ilişkin diğer kurallar ile birlikte hukuki sonuç doğurduğu anlaşılmaktadır.

6. Maddenin onuncu fıkrasında yer alan "*Bu Kanunun 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hükmü uyarınca faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankalar ile tasfiyeye tâbi tutulan veya tasfiye işlemi başlatılan bankaların, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen gerçek ve tüzel kişiler ile gerçek kişilerin kan ve kayın hısımlarının edindikleri ve/veya bu suretle üçüncü kişilere edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacakların banka kaynağı kullanılmak suretiyle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilir. Bu gerçek kişiler ile tüzel kişiler tarafından edinilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında bu madde hükümlerini uygulamaya Fon yetkilidir. Bu suretle edinildiği ve/veya edindirildiği kabul edilen para, her türlü mal, hak ve alacaklar üzerinde ilk kredinin ve/veya banka kaynağının kullanıldığı tarihten sonra üçüncü kişilere yapılan satış, devir ve temlik, sınırlı aynî hak tesisi gibi işlemler ile üçüncü kişiler lehine tesis edilen aynî ve şahsi her türlü hak Fona karşı hüküm ifade etmez. Bu hukuki işlemlere taraf olan, küllî ve cüz'i halefleri dâhil tüm şahısların, yukarıda belirtilen işlemlerin gerçekleşmesinden sonra edindikleri ve/veya edindirdikleri para, her türlü mal, hak ve alacaklar hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.*" hükmüne göre bakılmakta olan davanın konusunu oluşturan uyuşmazlığın, onbirinci fıkra kapsamında kabul edilebilmesi için davacı bankanın, Kanun'un 71. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hükmüne göre faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bankalar ile tasfiyeye tâbi tutulan veya tasfiye işlemi başlatılan bankalardan biri olması gerekmektedir.

7. Uyuşmazlık konusu davada, bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni Bakanlar Kurulu tarafından kaldırılan ve yönetim ve denetimi geçici olarak Türkiye İş Bankası AŞ.'ye devredilen Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası AŞ.'nin bankacılık işlemlerini yapma ve mevduat kabul etme izninin, 5411 sayılı Kanun'a göre değil, işlem tarihinde yürürlükte olan 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na göre yürütülerek sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

8. Nitekim Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası AŞ.'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme iznini kaldıran 11.4.1994 tarihli ve 94/5456 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda "*3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 64 üncü maddesi uygulanmasına rağmen mali bünyesinin güçlendirilmesine imkan görülemeyen Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası Anonim Şirketi'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılması; Devlet Bakanlığı'nun 11/4/1994 tarihli ve 282/1 sayılı yazısı üzerine, adı geçen Kanunun 12 ve 68 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 11/4/1994 tarihinde kararlaştırılmıştır.*" denilmiştir.

9. 3182 sayılı Kanun, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış olup 4389 sayılı Kanun ise dava konusu kuralın da yer aldığı 5411 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.

10. 5411 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinin ilk fıkrasında ise "*Bu Kanunun yayımı tarihinden önce, 26.12.2003 tarihine kadar temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden ve/veya bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izin ve yetkileri ilişkili Bakan, Bakanlar Kurulu veya Kurul tarafından kaldırılarak tasfiyeleri Fon eliyle yürütülen veya Fon tarafından tasfiye işlemleri başlatılan bankalar hakkında başlatılan işlemler sonuçlanıncaya ve her türlü Fon alacakları tahsil edilinceye kadar bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Kanununun 14, 15, 15/a, 16, 17, 17/a ve 18 inci maddeleri, ek 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı maddeleri ile geçici 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.*" hükmüne yer verilmiştir.

11. Buna göre 5411 sayılı Kanun'un yayımı tarihinden önce bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni 26.12.2003 tarihine kadar kaldırılan bankalar açısından 4389 sayılı Kanun'un fıkra da sayılan maddelerinin uygulanmasına devam edilmektedir. Böylelikle 3182 sayılı Kanun döneminde gerçekleşen işlemler de dâhil olmak üzere, 26.12.2003 tarihine kadar, bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılan bankalar ile ilgili alınan kararların, 5411 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinde sayılanlarla ilgili kısmı, 4389 sayılı Kanun ile korunmaktadır.

12. Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası AŞ.'nin, bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni de 11.4.1994 tarihli ve 94/5456 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaldırılmış olduğundan, 5411 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinin ilk fıkrası gereğince anılan banka için fıkra da sayılan diğer maddeler ile birlikte 15. madde de yürürlüğünü devam ettirmektedir. 4389 sayılı Kanun'un anılan 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendine 12.12.2003 günlü, 5020 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle eklenen beşinci paragrafının dördüncü cümlesinde "*Yukarıda belirtilen işlemlere taraf olan üçüncü kişiler bankanın Fona devrinden sonraki işlemler nedeniyle, bu fıkranın birinci paragrafında sayılan kişiler ise bankanın Fona devrinden önceki ve/veya sonraki işlemler nedeniyle iyiniyet iddiasında bulunamazlar.*" hükmü bulunmaktadır. Bu nedenle görülmekte olan davada uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak olan kural 4389 sayılı Kanun'un anılan 15. maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendinin dördüncü cümlesi olup, itiraz konusu ibarenin bulunduğu kural uygulanacak kural değildir.

13. Diğer yandan uyuşmazlık konusu davada bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni Bakanlar Kurulu tarafından kaldırılan Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası AŞ.'nin yönetim ve denetimi geçici olarak Türkiye İş Bankası AŞ.'ye devredilmiştir. Nitekim bu durum Türkiye İş Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü'ne hitaben yazılan, T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'nün 11.04.94 tarihli ve 28302 sayılı yazısında aynen şu şekilde ifade edilmiştir.

"Bakanlar Kurulu'nun bir örneği ekli Kararı ile mevduat kabul ve bankacılık işlemleri yapma izni Bankalar Kanunu'nun 12 ve 68 inci maddelerine istinaden kaldırılan Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin yönetim ve denetimi aynı Kanununun 68 inci maddesine göre geçici olarak Bankanıza devredilmiştir.

Adı geçen Bankanın merkez ve şubelerinde yönetimin Bankanıza devri işlemlerinin ivedilikle tesisini; tasarruf mevduatı sahiplerine, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun talimatları çerçevesinde konuya ilişkin mevzuat hükümlerine göre ödeme yapılmasını teminen

Bankanızca gerekli tedbirlerin alınmasını ve sonucundan Müsteşarlığımıza bilgi verilmesini rica ederim."

14. Bu bakımdan kendisine Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin yönetim ve denetimi geçici olarak devredilen Türkiye İş Bankası AŞ.'nin devir tarihinden itibaren üçüncü kişi konumu ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla Türkiye İş Bankası AŞ.'nin 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesinin onbirinci fıkrası kapsamında üçüncü kişi olarak kabulü de mümkün olmadığından kuralın bu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

15. Buna göre, Kanun'un 134. maddesinin onbirinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*iyiniyet iddiasında bulunamazlar.*" ibaresinin "*üçüncü kişiler*" yönünden, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

17. Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ ve Kadir ÖZKAYA Türkiye İş Bankası AŞ.'nin üçüncü kişi kapsamında olmadığı görüşüne katılmamışlardır.

III- HÜKÜM

19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesinin onbirinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*iyiniyet iddiasında bulunamazlar.*" ibaresinin "*üçüncü kişiler*" yönünden, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, 23.12.2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Serruh KALELİ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye	Üye	Üye
Recep KÖMÜRCÜ	Alparslan ALTAN	Hicabi DURSUN

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

FARKLI GEREKÇE

Kararımızın 7. ve 12. paragraflarında, bankacılık yapma izni kaldırılan bankanın yönetimi ve denetiminin geçici olarak Türkiye İş Bankası A.Ş.'ne işlem tarihinde yürürlükte bulunan 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na göre yürütüldüğü ve sonuçlandırıldığı, bilahare 3182 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 15. maddesi yedinci fıkrasının (b) bendinde yer alan 5. paragraf 4. cümlesi hükmünün 5411 sayılı Yasa ile değişmiş olsa bile 5411 sayılı Yasa'nın geçici 11. maddesinin ilk fıkrası gereğince yürürlüğünü devam ettirmesi nedeniyle davada uygulanacak kural olduğunu, iptali istenilen 5411 sayılı Yasa'nın 134. maddesi onbirinci fıkrası 1. cümlesinde yer alan iptali istenen ibarenin uygulanacak kural olmadığı değerlendirilmektedir.

Yürürlük tarihi itibari ile itiraz konusu kuralın bakılmakta olan davada uygulama olanağı bulunmadığı değerlendirilmesi karşısında söz konusu şirketin kuralda yer alan 3. kişi kapsamında olup olmadığı tartışması (14 ve 15. Paragraf) gerekli olmayıp bu konuda bir değerlendirme yapılmamalıdır. Bu tartışma ve sonuç yasanın yürürlüğünün kabulü anlamına gelecektir ki o halde yalnızca 4389 sayılı Yasa'nın yürürlükte olduğu ve bu nedenle kuralın uygulanacak kural olmadığına ilişkin gerekçe ile çelişir olmaktadır.

Kaldı ki, 14. paragraf da yer alan; yönetim ve denetimin geçici devrinin 3. kişi sıfatını ortadan kaldırdığına ilişkin kabulün nedenine ilişkin hukuki bir nitelemede bulunmamaktadır.

Uyuşmazlığın esasını oluşturan 3. kişilik hali, yargılamayı yapacak ilk derece mahkemesinin dosya kapsamında hükme esas yapacağı bir değerlendirme olup, temyiz denetimine tabii olduğu düşünüldüğünde, sonucu itibari ile yerel mahkeme yerine geçer şeklinde yapılan değerlendirmeye katılmamıştır.

Esas Sayısı : 2015/103
Karar Sayısı : 2015/113

İtirazen iptale gelen Mahkeme, davalı Türkiye İş Bankası A.Ş.'ni 3. kişi sıfatında gördüğü için kuralı Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Davalı bankanın, uhdesindeki bir şirketin hisselerinin satışı esas alınarak taraflar arasında bankacılık yapma izni kaldırılan bankanın yönetim ve denetiminin kendine devrinden sonra yaptığı teminat nitelikli ilave sözleşmelerin, kendisine devredilmiş yetkiye istinaden mi yoksa mevcut satış sözleşmesinin mütemmimi anlamında taraf ilişkisine istinaden mi yapmış olduğu, yapılan yargılamada uyuşmazlığın ana mevzusunu oluşturduğu açıktır.

Uygulanacak kural değerlendirmesinde yetki, kuralın somut uyuşmazlıktaki doğrudan ya da dolaylı ilgisini tespit etmekle sınırlı iken uyuşmazlık konusu ihtilafı çözmeye yarayacak hukuki nitelermelerden sakınmak gerekir. Anılan nedenler ile çoğunluğun gerekçesinde 3. kişi yönünden davada taraf sıfatını tayine yarayan ve kararda ihtiyaç bulunmayan gerekçeye katılmamıştır.

Üye

Serruh KALELİ